

บทที่ ๖ องค์ความรู้พื้นฐาน เพื่อการพัฒนาโครงการ

องค์ความรู้พื้นฐานในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

เพื่อให้การเขียนและพัฒนาโครงการในการส่งเสริมการนำ วทน. เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในแนวทางเดียวกัน สป.อว. จึงได้รวบรวมองค์ความรู้พื้นฐานในการเขียนและพัฒนาโครงการ ดังนี้

๑. วิทยาศาสตร์ (Science)

วิทยาศาสตร์ คือ องค์ความรู้ที่มีระบบและจัดไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน โดยทั่วไปกระบวนการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (The Process of Science) ประกอบด้วย

ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) เป็นการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มี ๕ ขั้นตอน

๑. การสังเกตและการตั้งปัญหา
๒. การตั้งสมมุติฐาน เป็นการคาดคะเนอย่างมีเหตุผล
๓. การศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล
๔. การทดลองเพื่อตรวจสอบสมมุติฐาน
๕. การสรุปผล

เจตคติทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Attitude) เป็นองค์ประกอบส่งเสริม กระบวนการแสวงหา ความรู้ กำหนดมี ๖ กระบวนการ ๑. มีเหตุผล ๒. อยากรู้อยากเห็น ๓. ใจกว้าง ๔. ซื่อสัตย์ใจเป็นกลาง ๕. ความเพียรพยายาม ๖. ละเอียดรอบคอบ

ในการดำเนินโครงการ จึงต้องการการปลูกฝังวิถีคิดเชิงวิทยาศาสตร์ คือ สังเกตปัญหา ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาข้อมูล ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ทดลองทำ เก็บข้อมูลเป็นระบบ สรุปผล นำผลมาวิเคราะห์/สังเคราะห์

๒. เทคโนโลยี (Technology)

เทคโนโลยี (Technology) คือ การใช้ความรู้ เครื่องมือ ความคิด หลักการ เทคนิค ความรู้ ระเบียบวิธี กระบวนการ ตลอดจน ผลงานทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ่งประดิษฐ์และวิธีการ มาประยุกต์ใช้ในระบบงานเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานให้ดียิ่ง ขึ้นและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้มีมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานในการพัฒนาพื้นที่ ต้องพิจารณา ๓ ประการ คือ

๑. ประสิทธิภาพ (Efficiency) เทคโนโลยีจะช่วยให้การทำงานบรรลุผลตามเป้าหมายได้ เทียบตรงรวดเร็ว
๒. ประสิทธิภาพ (Productivity) เกิดผลผลิตเต็มที่ ได้ประสิทธิผลสูงสุด
๓. ประหยัด (Economy) ประหยัดทั้งเวลาและแรงงาน ลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก

เทคโนโลยี หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์, เครื่องมือ, เครื่องจักร, วัสดุ หรือ แม้กระทั่งที่ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น กระบวนการต่าง ๆ

เทคโนโลยี เป็นการประยุกต์ นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ และก่อให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติ แก่มวลมนุษย ก่อให้เกิด เทคโนโลยีเป็นการนำเอาความรู้ ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด ส่วนที่เป็นข้อแตกต่างอย่างหนึ่งของเทคโนโลยี กับวิทยาศาสตร์ คือเทคโนโลยีจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสินค้ามีการซื้อขาย ส่วนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นสมบัติส่วนรวมของ ชาวโลกมีการเผยแพร่ โดยไม่มีการซื้อขายแต่อย่างใดกล่าวโดยสรุปคือ เทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นโดยมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานรองรับ

เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)

เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) มีความหมายคล้ายกันกับ "เทคโนโลยีชาวบ้าน" หมายถึง เทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ของสังคมที่จะนำเทคโนโลยีนั้นไปใช้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับใช้ในประเทศกำลังพัฒนาหรือชนบท ที่ยังห่างไกลความเจริญในประเทศพัฒนาแล้วซึ่งอาจไม่มีทุนทรัพย์หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพียงพอที่จะใช้และบำรุงรักษาเทคโนโลยีที่ล้ำหน้ามาก ดังนั้น เทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงเป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการต่าง ๆ และสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ ประสพการณ์ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และกำลังเศรษฐกิจของคนทั่วไป

คำว่า "เทคโนโลยีที่เหมาะสม" (Appropriate Technology) อาจใช้ในความหมายเดียวกันกับ "เทคโนโลยีปานกลาง" (Intermediate Technology) คุณ อี. เอฟ. ชูมกเกอร์ (E. F. Schumacher) ผู้แต่งหนังสือเรื่อง "Small Is Beautiful" เป็นผู้คิดค้นศัพท์คำนี้ และเชื่อมั่นในความหมายว่าเทคโนโลยีใดๆ ก็ตามที่แพงกว่าเทคโนโลยีปัจจุบันในประเทศกำลังพัฒนา ๑๐ เท่า แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกกว่าเทคโนโลยีในประเทศพัฒนาแล้ว เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถซื้อหาได้สะดวกและใช้ง่ายสำหรับคนจน สามารถเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ได้ โดยก่อความเสียหายทางสังคมน้อยที่สุด ชาวบ้านสามารถสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมได้ด้วยใช้วัตถุดิบและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การอนามัยโลก กล่าวถึงคุณสมบัติของคำว่าเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนี้

- เหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์
- ปรับปรุงให้เข้ากับสภาวะท้องถิ่นได้
- เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น
- สามารถนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

คุณสมบัติของเทคโนโลยีที่เหมาะสม

เทคโนโลยีที่เหมาะสมต้องมีราคาและค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาที่ต่ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของเทคโนโลยีที่เหมาะสม ต้องดูแลรักษาค่อนข้างถ้อยถ้าจนกว่ามีความเหมาะสมได้ หากการดูแลรักษานั้นสามารถทำได้ด้วยการใช้ทักษะ เครื่องมือ และวัสดุพื้นบ้าน เทคโนโลยีที่ "เหมาะสม" ปกติ คือเทคโนโลยีที่อย่างน้อยชาวบ้านสามารถซ่อมแซมบำรุงรักษาได้เองโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ชั้นสูงเลย

การที่เทคโนโลยีที่เหมาะสมมี ราคาต่ำ ไม่สิ้นเปลือง และการใช้ทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น สามารถทำให้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีความยั่งยืน (sustainable) กว่าเทคโนโลยีชนิดอื่น ดังนั้น นักพัฒนาที่สนับสนุนแนวคิดการ พัฒนาอย่างยั่งยืน จึงสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้วย

๓. นวัตกรรม(Innovation)

นวัตกรรม คือ การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อก่อให้เกิดคุณค่า (NIA)

นวัตกรรม คือ การทำสิ่งใหม่ที่เกิดจากกระบวนการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ ประสบการณ์ รวมถึงเทคโนโลยีมาเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานที่ดีกว่าเดิม มีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น นำไปสู่การเกิดผลิตภัณฑ์ บริการ หรือ กระบวนการใหม่ๆ ไม่ว่าสิ่งใหม่นั้นเป็นการพัฒนาต่อยอดหรือสร้างขึ้นใหม่ แบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์(Product Innovation) ด้านกระบวนการ(Process Innovation) ชุมชน(Social Innovation) และด้านโมเดลธุรกิจใหม่ (Business Model Innovation)

นวัตกรรมชุมชน หมายถึง การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔. เศรษฐกิจพอเพียง

จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

https://www.chaipat.or.th/site_content/item/๓๕๗๙-๒๐๑๐-๑๐-๐๘-๐๕-๒๔-๓๙.html

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านลบเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตก สลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกลืมเลือนและเริ่ม สูญหายไป

สิ่งสำคัญ ก็คือ **ความพอเพียงในการดำรงชีวิต** ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ **คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและควมมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง** ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการ การต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่ เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริใน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานมานานกว่า ๓๐ ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย

เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่มีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พอกินอยู่พอมีพอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินอยู่พอมีพอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรื่องอย่างยอด แต่ที่มีความพอกินอยู่พอมีพอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอกินอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...” (๔ ธันวาคม ๒๕๑๗)

พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะ **สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐาน** ก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอกินพอกินก่อน เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้น

ทรงเตือนเรื่องพอกินอยู่พอกิน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ คือ เมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว แต่ทิศทางการพัฒนามิได้เปลี่ยนแปลง

“...เมื่อปี ๒๕๑๗ วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอกินพอกิน พอกินพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกินพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอกินพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอกินพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

“**เศรษฐกิจพอเพียง**” เป็นปรัชญาที่ **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “**ความพอเพียง**” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

<https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/practical-self-sufficient-economy-philosophy>

ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และฝืดเคืองจนเกินไป

ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน

โดยการดำรงชีวิตตามหลักการทั้งสามข้อนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วย ความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เช่น ความรู้ในการประกอบอาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้มั่นคงทุน ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์ จะช่วยทำให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่า พื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

อย่างที่กล่าวมาข้างต้น การพึ่งพาตัวเองได้เป็นเพียงส่วนเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเมื่อทุกคนสามารถดูแลตัวเอง และครอบครัวได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปอาจทำการพัฒนาธุรกิจ โดยมีการรวมกลุ่มกันในวิชาชีพเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการรวมกลุ่มกันนั้น ไม่จำกัดเฉพาะการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เกษตรกร ในรูปของสหกรณ์ การทำงานในเมืองก็สามารถมีการรวมกลุ่มกันได้ เช่น การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ในการทำธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน การแลกเปลี่ยนแนวคิดการลงทุน เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ รวมไปถึงจนถึงการแบ่งปันความช่วยเหลือส่งกลับคืนสู่สังคม ไปสู่กลุ่มที่ยังต้องการความช่วยเหลือเหลืออยู่ เช่น กิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการใช้ความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตัวเองได้ และเมื่อแผ่ไปถึงสังคม ซึ่งเราสามารถนำหลักการปฏิบัติไปปรับใช้ได้ทั้งในชีวิตการทำงาน และการดำรงชีวิตครับ

๕. เศรษฐกิจชุมชนและแผนธุรกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับชุมชนโดยให้ชุมชนเป็นแหล่งตั้งต้นของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การผลิต การบริโภค และการจำหน่าย คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ จากการใช้ทุนของชุมชน และจากศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดหลักการการผลิตและการบริโภคบนความพอประมาณ มีเหตุผล มีความสมดุล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีเป็นพื้นฐานการพัฒนาทุกเรื่องรวมทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจทั้งสองนี้ถือว่าเป็นแนวคิดทางด้านเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนได้

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ โดยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนจะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

เศรษฐกิจชุมชน คือ วิธีการผลิตของกินของใช้ หรือสินค้าและบริการของคนในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นในการดำรงชีพ (Need) และความต้องการ หรือความอยาก (Want) ของมนุษย์

กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่ SDGs(Sustainable Development Goals) เป็นอย่างไร

๑. สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (ธรรมชาติ)
๒. ทุกสิ่งอย่างที่มีมนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรม เรียกว่าเครื่องมือเครื่องจักร หรือที่เป็นนามธรรม เรียกว่า เทคนิควิทยาการ (technical knowhow) หรือ ก็คือ “ทุน-Capital” นั้นเอง

๓. แรงกาย แรงสมอง
๔. ความสามารถในการประกอบกิจการ
๕. ปัจจัย ๓ ด้านพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
  - (๑.) ผลผลิต : รายได้ที่ดีขึ้นสุขภาพที่ดีขึ้นของสมาชิกในชุมชน
  - (๒.) ผลลัพธ์ : คนในชุมชนมีการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ร่วมตรวจสอบ ร่วมแบ่งปัน” เพิ่มขึ้นหรือรักกันมากขึ้น
  - (๓.) ผลกระทบ : สภาพแวดล้อมและธรรมชาติเพิ่มพูนตั้งงามขึ้น

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปิรามิดแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก

องค์ประกอบของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง

๑. มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ
๒. มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
๓. มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ทุนพุทธิยากร วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์
๔. มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล
๕. มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้า ที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้
๖. สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่างๆได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิทัศน์วิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น
๗. มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล
๘. มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต
๙. ความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

๑๐. คนในชุมชนมีส่วนร่วม(ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามผล) มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่นๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบคลุมมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

เพื่อให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เห็นผลรูปธรรมที่ชัดเจน จึงกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ที่จะใช้เป็นแนวทางตั้งต้น ดังนี้

๑. ใช้พื้นที่ตำบลเป็นตัวตั้ง โดยกำหนดให้มี
  - เป้าหมาย คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนสร้างความสุขยั่งยืน
  - ยุทธศาสตร์ คือ สร้างระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานราก ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมมีความสุข
  - เครื่องมือ คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมเทคโนโลยี
  - มาตรการ คือ กำหนดให้พื้นที่ทุกระดับเป็นเขตเศรษฐกิจชุมชนพิเศษ
  - หลักการ คือ เศรษฐกิจปลอดภัย หรือเศรษฐกิจสีเขียว
  - พื้นที่ดำเนินงาน คือ ตำบล หรือท้องถิ่น
  - พื้นที่บูรณาการ คือ การรวม ๒-๓ ตำบลขึ้นไป ภายใต้ประเด็นงานร่วมที่ตำบลได้ปรึกษาหารือ และตกลงร่วมกัน
  - พื้นที่จัดการ คือ ใช้พื้นที่ระดับอำเภอ จัดการเป็น “เครือข่ายระดับอำเภอจัดการตนเอง” ครอบคลุม (ผลิต บริโภค แปรรูป ซื้อขาย ทุน กำไร)
๒. สร้าง และพัฒนาแกนนำตำบล อำเภอ จังหวัด โดยตำบลและหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ต้องรับรู้ ทำความเข้าใจต่อเป้าหมาย และวางแผนงานร่วมกัน
๓. การสร้างกลไกการขับเคลื่อนทั้งในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน เช่น
  - มีการกำหนดตัวแทนในแต่ละระดับร่วมกับหน่วยงานภาคี
  - วางเป้าหมาย และกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากร่วมกัน
  - จัดทำแผนพัฒนาด้านต่างๆ เช่น แผนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิต แผนการจัดระบบการกระจายสินค้า แผนการสร้างพื้นที่ทางการตลาด การเพิ่มรายได้ การลดหนี้สิน การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น
๔. การพัฒนาองค์ความรู้ ที่มาจากกรอบคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นระบบข้อมูลองค์ความรู้ ขยายผล เผยแพร่ ใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน
๕. การจัดการองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ เช่น
  - การจัดการทุนชุมชน
  - การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน กลไกในระดับต่างๆ
  - การจัดการสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายทั้งแนวราบ และแนวตั้ง เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
  - การสร้างระบบเศรษฐกิจในระยะต่างๆ ภายใต้ต้นทุนที่มีอยู่ เช่น ระยะสั้น ดำเนินการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้เหมาะสม ระยะกลาง พัฒนาคนให้เข้าใจระบบเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน และระยะยาว การตลาดภายในภายนอก และการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

แผนธุรกิจชุมชน Community Business Model Canvas : C-BMC

“เศรษฐกิจชุมชน” หมายถึง วิธีการผลิตของกิน ของใช้ สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความจำเป็น (need) และความต้องการ (want) ของมนุษย์ ด้วยปัจจัยทางการผลิตที่เอื้อต่อวิถีของชุมชน

“ธุรกิจชุมชน” หมายถึง การรวมตัวกันทำมาหากิน ทำมาค้าขาย สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย โดยคนในชุมชนของคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน

“แผนธุรกิจชุมชน” หมายถึง การออกแบบการประกอบการของธุรกิจชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น “แผนธุรกิจชุมชน” จึงหมายถึง การออกแบบแผนดำเนินการธุรกิจชุมชน ที่เกิดจากแบบจำลองทางธุรกิจที่เรียกว่า Community Business Model Canvas โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพของ Capacity Building ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude/Mindset) ยกระดับความรู้ (Knowledge : K) เพิ่มทักษะ (Skill : S) สร้างเครือข่าย (Network : N) และ บ่มเพาะการประกอบการ (Business model : B) หรือเรียกว่า การพัฒนา AKSNB

C-BMC มี ๔ ขั้นตอนปฏิบัติการมี ๔ ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ ๑ : การออกแบบและพัฒนา ชุดความรู้ C-BMC หรือ “แคนวาสชุมชน ๙ ขั้นตอน” คือ

๑. ค้นหาจุดขาย หรือคุณค่าของสินค้าและบริการที่ลูกค้าจะได้รับ
๒. กลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน (ผู้ซื้อและรับบริการ) คือใครบ้าง? จะต้องระดมความเห็นให้ครอบคลุมทุกระดับ
๓. การสื่อสารการตลาด ทำอย่างไร ให้ ข้อ ๒ และ ข้อ ๑ ได้ พบกัน
๔. การปิดการขายและการซื้อซ้ำ ทำอะไร? อย่างไร?
๕. ที่มาของรายได้ ให้ร่วมกันค้นหา ว่ารายได้จะสามารถมาจากกิจการไหนอีกได้บ้าง? (ระดมสมองให้ละเอียด ครบถ้วน) จากสินค้า และบริการในข้อที่ ๑
๖. กิจกรรมที่สำคัญที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุ ข้อที่ ๔ , ๓ , ๒ และ ๑
๗. ค้นหาปัจจัยการผลิตใดบ้างที่ยังนำมาใช้ได้ไม่เต็มที่ เพื่อทำให้เป้าหมายในข้อ ๖ สำเร็จ
๘. สิ่งที่เป็นต้องทำ ในข้อ ๖ แต่ทำด้วยกลุ่มเองเพียงลำพังไม่ได้ ต้องร่วมมือกับภายนอกหรือภาคี คืออะไร กับใครบ้าง
๙. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ต้องใช้เงินกับกิจกรรมใดในข้อที่ ๖ บ้าง ถ้าทำ ข้อ ๗ และ ๘ ได้ดี จะช่วยให้ลดการใช้จ่ายในการลงทุนได้มาก

ขั้นตอนที่ ๒ : ติดตามกระบวนการทำแผนธุรกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ ๓ : การเชื่อมโยงต่อยอด งานพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

ผลลัพธ์ในขั้นตอนที่ ๓ คือ การเกิดแผนธุรกิจชุมชนที่สมบูรณ์แบบ และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๔ : การศึกษาและการจัดทำชุดความรู้ กระบวนการทำแผนธุรกิจชุมชนและการนำแผนธุรกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ

๖. BCG Model : The New Sustainable Growth Engine (Bio-Circular-Green Economy)

โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน(<https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy>)

BCG Economy หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) คือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ โดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้ผลิตที่เป็นฐานการผลิตเดิม เช่น เกษตรกรและชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือนวัตกรรม

นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Eco-design & Zero-Waste) ส่งเสริมการใช้ซ้ำ (Reuse, Refurbish, Sharing) และให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัสดุที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Upcycle) ซึ่งต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม ที่เน้นการใช้ทรัพยากร การผลิต และการสร้างของเสีย (Linear Economy)

BCG เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

สาขายุทธศาสตร์ภายใต้ BCG ที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถที่สูงขึ้น ได้แก่

1) สาขาเกษตรและอาหาร มุ่งสู่การผลิตสินค้าเกษตรและอาหารจากการผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย ไปสู่การผลิตสินค้าที่เป็นพรีเมียมที่ผลิตน้อยแต่สร้างรายได้สูง รวมถึงการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าเกษตรเศรษฐกิจ

2) สาขาสุขภาพและการแพทย์ มุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทางด้านการผลิตยาและชีวเภสัชภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการแพทย์และวัสดุฝังในร่างกาย พัฒนาแนวปฏิบัติและรูปแบบการรักษา ปรับเปลี่ยนรูปแบบการรักษาไปสู่การแพทย์แม่นยำ การเป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านสุขภาพและการวิจัยด้านคลินิกชั้นนำของโลก

3) สาขาพลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ มุ่งเน้นการเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงานและการต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์เคมีและวัสดุชีวภาพมูลค่าสูง ด้วยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

4) สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยการใช้จุดแข็งของพื้นที่มาสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ควบคู่กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงในการรองรับนักท่องเที่ยว พื้นฟูและป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เน้นการค้นหารากเหง้าทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเนื้อหาอัตลักษณ์เชิงพื้นที่มาต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการให้มีมูลค่าที่สูงขึ้น

๗. ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)

กิจการเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) คือ กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น

คุณลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคมมีอะไรบ้าง

- มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
- มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงินเป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- ผลกำไรกลับคืนสู่สังคม และเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ดำเนินการอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล

ที่มา : <https://www.sethailand.org/resource/what-is-social-enterprise-se/>

กิจการเพื่อสังคม คือ กิจการที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคมและ/หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก กิจการเพื่อสังคมจะต้องมีรายได้หลักจากการขายสินค้าและ/หรือบริการ ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย

ที่มา : จากหนังสือ Thailand Social Enterprise 50(<https://www.setsustainability.com/download/sxbzej35a1tnmp2>)

กิจการเพื่อสังคมคืออะไร คือกิจการที่มีลักษณะเป็นธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจในระดับที่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ด้วยตนเอง ในขณะที่เดียวกันมีการวัดผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจการและสามารถขยายผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ในอนาคต”

ที่มา : <https://se.school/3468-2/>

ดังนั้น กิจการเพื่อสังคม คือ กิจการที่มีลักษณะเป็นธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจในระดับที่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ด้วยตนเอง ทำให้มีความยั่งยืนในการแก้ไขประเด็นปัญหาเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันมีการวัดผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจการและสามารถขยายผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ในอนาคต

กิจการเพื่อสังคมแตกต่างจาก Corporate Social Responsibility (CSR) หรือความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ในแง่ที่ว่า CSR เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งของธุรกิจที่ดำเนินกิจการโดยมีเป้าหมายในการทำกำไรสูงสุด ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ดำเนินกิจกรรมตามสินค้าและบริการของตนเองเป็นหลัก แล้วจึงพิจารณาว่าธุรกิจของตนนั้นสามารถรับผิดชอบต่อหรือแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนเสริมได้อย่างไรบ้าง ในขณะที่กิจการเพื่อสังคมมีเป้าหมายหลัก

ที่ชัดเจนคือเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกิจการสามารถสร้างรายได้และกำไรเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยที่คุณภาพของสินค้าและบริการเป็นสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญเป็นหลัก ส่วนการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนเสริมในการตัดสินใจซื้อหรือรับสินค้าและบริการต่าง ๆ

ในช่วงระยะเริ่มต้นของการทำงานควรเปิดโอกาสในการค้นหารูปแบบการทำงานที่เหมาะสมกับธุรกิจ แล้วจึงมุ่งเน้นไปที่ส่วนสำคัญ ๆ เช่น การวิเคราะห์ตลาดที่เหมาะสมกับกิจการ และการพัฒนาสินค้าและบริการให้ได้คุณภาพจนเกิดการบอกต่อ ซึ่งอาจเริ่มจากกลุ่มลูกค้าเฉพาะ จากนั้นถอดบทเรียนเพื่อนำมุมมองของลูกค้ามาแปลงเป็นตัวตนของเรา

การทำงานกับชาวบ้านและรูปแบบความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ไม่ใช่การเข้าไปช่วยเหลือแต่เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันต่อไปได้ เป็นการเติมเต็มให้กันและกัน ส่วนสำคัญคือการยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นชุมชน และการยอมรับการทำงานในระนาบเดียวกับชุมชนหรือผู้ร่วมงานที่ทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งเป็นการสร้างจุดแข็งและพัฒนาขีดความสามารถของธุรกิจได้อย่างดี

การวัดผลความสำเร็จควรวัดจากสิ่งที่ตรงกับการทำงานของธุรกิจเรา **ไม่ควรกำหนดตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัว ควรกำหนดแค่ 1-2 ตัว** ที่สามารถจับต้องได้จริง ๆ เมื่อเริ่มดำเนินงานแล้วเราจะทราบตัวชี้วัดใดที่เหมาะสมกับธุรกิจของเรา และสามารถนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามต่อทั้งตัวเอง ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสังคมได้

- การจัดตั้งทีมงานและการบริหารทีมงาน
- สมาชิกในทีมควรมีเป้าหมายและความสนใจหลักในเรื่องเดียวกัน แต่ไม่ควรมีมุมมองอย่างเดียวกันทั้งหมด
- ค้นหาและยอมรับในจุดอ่อนของตนเองเพื่อหาคนที่เก่งในด้านนั้นมาช่วยเสริม
- ความชัดเจนของเอกสารหรือสัญญาต่าง ๆ ไม่ควรทำงานโดยปราศจากเอกสารหรือสัญญาใด ๆ
- หัวใจในการบริหารคนคือการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ดังนั้นต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
- เมื่อทีมงานใหญ่ขึ้น จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อเป็นกรอบในการทำงานและอยู่ร่วมกัน รวมทั้งการปรับรูปแบบการทำงานให้มีความเด็ดขาดมากขึ้น
- การทำงานกับผู้ใหญ่มากกว่า ต้องอาศัยความชัดเจนและความจริงใจ เช่น การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนและตกลงร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ทีมงานได้สร้างวิธีการทำงานของตนเอง และเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ต้องคุยด้วยเหตุผลเท่านั้นและควรพูดคุยกับบุคคลโดยตรง
- การหาทุน การระดมทุน และการจัดการการเงิน
- การทำธุรกิจต้องไม่กลัวการขาดทุน สิ่งสำคัญที่ควรระลึกคือความไม่ยั่งยืนของเงินทุนที่ได้รับและต้องพยายามสร้างรายได้ให้กิจการสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างรวดเร็วที่สุด
- การทำบัญชีรายรับรายจ่ายช่วยให้ทราบสถานการณ์ของกิจการ ส่วนใดควรลงทุนเพิ่ม หรือส่วนใดควรลดการลงทุนลง
- การระดมทุน ต้องเริ่มต้นด้วยการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และรับความช่วยเหลือได้ถูกจุด กลุ่มสายประกวด ต้องศึกษาเวทีประกวดให้ดีว่าเหมาะกับลักษณะธุรกิจของเราไหม? อย่างไรก็ตามต้องพยายามสร้างรายได้จริง ๆ ให้ได้โดยเร็ว เพราะจังหวะที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนคือช่วงที่กิจการสามารถสร้างรายได้และกำไรได้ด้วยตนเองทำให้นักลงทุนมองเห็นมูลค่าของกิจการได้ชัดเจนขึ้นและมีโอกาสให้ทุนแก่ธุรกิจมากขึ้น